

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย

4 (Psycho-Cultural Factors Affecting Patterns of Child rearing in Thai Society)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญสถาบันหนึ่งของสังคม ทำหน้าที่ในการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ รวมทั้งทำหน้าที่ด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลต่อการสร้างบุคลิกภาพของคนในแต่ละสังคม ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างหรือกำหนดบุคลิกภาพของเด็ก อันจะส่งผลถึงบุคลิกภาพเมื่อเจริญเติบโตด้วย

ในครอบครัวผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูนอกจากพ่อ แม่แล้ว ยังมีญาติพี่น้องเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูด้วย ดังนั้นครอบครัวและญาติจึงมีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กมาก อนึ่ง การเลี้ยงดูเด็กมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรม ทำให้บุคลิกภาพของเด็กในแต่ละสังคม วัฒนธรรมไม่เหมือนกัน (สนิท สมัยครการ : 2519)

พรอยด์จึงให้ความสำคัญกับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในวัยเด็กว่ามีผลโดยตรงต่อลักษณะพัฒนาการและบุคลิกภาพในวัยที่เจริญเติบโต ตามทฤษฎีของพรอยด์ได้อธิบายถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยระบบใหญ่ๆ 3 ระบบคือ ID EGO และ SUPER EGO ซึ่งทั้ง 3 ระบบมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ โดย ID เป็นแรงขับพื้นฐานดั้งเดิมที่ก่อตัวขึ้นในตัวมนุษย์ ตั้งแต่เกิด EGO เป็นตัวแทนของจิตสำนึกในความเป็นจริง สามารถตอบสนองแรงขับของจิต และ SUPER EGO คือส่วนที่เป็นมโนธรรม

ขณะที่บุคลิกภาพ 3 ระดับพัฒนา เด็กก็จะมี การเจริญเติบโตและพัฒนาไปตามขั้นพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Stage) พรอยด์เชื่อว่าแรงกระตุ้นทางเพศและการตอบสนองแรงขับนี้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กและมนุษย์ทุกคนจะต้องผ่านขั้นพัฒนาการทางเพศเหล่านี้อย่างเป็นทางการเป็นลำดับขั้นคือ ระยะปาก (Oral Stage) ระยะขั้วถ่าย (Anal Stage) ระยะอวัยวะสืบพันธุ์ (Phallic Stage) ระยะแฝง (Latency Stage) และระยะความสนใจต่อเพศตรงข้าม (Genital Stage)

ฟรอยด์เชื่อว่าถ้าพัฒนาการตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นมา ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นใดขั้นหนึ่ง จะประสบกับความคับข้องใจ วิตกกังวล หากมีมากเกินไปจะทำให้การพัฒนาหยุดชะงักชั่วคราวหรือถาวรขึ้นเรียกว่า Fixation กลไกที่เชื่อมโยงกับ Fixation คือการถอยกลับ regression เมื่อบุคคลใดประสบกับความขมขื่น ความผิดหวังก็จะถอยกลับไปแสดงพฤติกรรมแบบเด็กอีกครั้งหนึ่ง เช่น

ในระยะ Oral Stage เมื่อเด็กไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอก็จะติดอยู่ในขั้นพัฒนาการที่มีความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรม ทางปากมากกว่าปกติ เช่น ดูดนิ้ว ชอบกัดเล็บ (สิริวรรณ สารนาท : 2530)

ระยะ Anal Stage เป็นระยะที่เด็กอาจมีความคิดว่า สิ่งที่ตนขับถ่ายออกมาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและอาจเกิดความรู้สึกสับสนเมื่อเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งสกปรก ฟรอยด์เห็นว่า การติดอยู่ในขั้นพัฒนาการนี้ เนื่องจากความเข้มงวดของพ่อ แม่ เกี่ยวกับการฝึกการขับถ่ายมากเกินไป เด็กก็จะอึดใจ ทำให้มีนิสัยเจ้าระเบียบ ขี้เหนียว มองโลกในแง่ร้าย หากพ่อ แม่ปล่อยปละละเลย ไม่มีระเบียบ เด็กก็จะปลดปล่อยไม่เลือก ทำให้ขาดระเบียบ สกปรกชอบหมกคอง เป็นต้น (ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง : 2531)

ระยะ Phallic Stage เด็กจะมีความสนใจเรื่องเพศมาก จะหันไปสนใจพ่อแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน เด็กจะเห็นว่าพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกันกับตนเป็นคู่ต่อสู้หรือคู่แข่ง เด็กก็จะเก็บกดแรงขบขันนี้ไว้แล้วเลียนแบบบุคลิกภาพของพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกัน หากเด็กไม่สามารถแก้ไขได้ทำให้ติดอยู่ในขั้นพัฒนาการ ทำให้มีความก้าวร้าวทางเพศหรือผิดปรกติทางเพศ เช่น ชอบอวดอวัยวะเพศหรือเป็นพวกรักร่วมเพศ

เมื่อเด็กมีวัยวุฒิที่สูงขึ้น บุคลิกภาพก็จะพัฒนาตามไปด้วย ช่วงนี้เด็กจะแยกตัวจากพ่อ แม่ ไปสู่สังคมภายนอก เด็กจะปรับตัวให้เข้ากับสังคม เรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ฟรอยด์กล่าวว่าจะเกิดขึ้นในระยะแฝง (Latency Stage) ต่อมาก็จะเลียนแบบพ่อแม่ตลอดจนความเชื่อค่านิยมต่างๆ จนกลายเป็นความเชื่อของเด็กต่อมาโดยจะเกิดขึ้นในระยะความสนใจในการรักเพศตรงข้าม (Genital Stage) (พรรณทิพย์ สิริวรรณบุศย์ : 2530) สำหรับรายละเอียดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ซึ่งได้กล่าวถึงพัฒนาการของบุคลิกภาพตามลำดับขั้นมีดังต่อไปนี้

1. ระยะปาก (Oral Stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนอายุประมาณ 2 ขวบวัยทารกนี้จะได้รับความสุขจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปาก เช่น ดูดนม ดูดนิ้วหัวแม่มือ กัดเล็บและการอมสิ่งต่างๆ

ฟรอยด์เชื่อว่าการที่ทารกได้รับการตอบสนองทางปากจะนำความสุขมาให้ทารกในระยะนี้ การให้นม ให้อาหาร (Feeding) การสัมผัสทางร่างกาย (Physical contact) ของแม่เป็นสิ่งสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในระยะต่อมา ถ้าเด็กได้รับความพึงพอใจอย่างเต็มที่ จากการได้ดูดนม ไม่ถูกขัดขวางยับยั้งบ่อยๆ เด็กจะพัฒนานิสัยเป็นคนที่มีความมั่นใจ มองโลกในแง่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรู้สึกที่ตนเองเก่ง มีความสามารถสูงกว่าคนทั่วไป เด็กมีความรู้สึกรักและ

บุษามแม่ แต่ถ้าวเด็กถูกขัดขวางและแม่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กพัฒนานิสัยและบุคลิกภาพแบบไม่ไว้วางใจผู้อื่น มองโลกในแง่ร้าย มีความวิตกกังวล ภาวะวุ่นวายใจบ่อยๆ และขาดความมั่นใจในตนเอง พอโตขึ้นเป็นคนไม่รู้จักพอ ไม่ฟังพอใจอะไรสักอย่าง ไม่กล้าทำอะไรด้วยตนเองชอบฝันมากกว่าทำ

2. ระยะขับถ่าย (Anal Stage) เริ่มตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ เด็กจะรู้สึกมีความสุขเมื่อมีอะไรมากระตุ้นเยื่อบุทวารหนัก กิจกรรมระยะนี้คือ ฝึกถึ้นอุจจาระ (Anal Sensation or Witholding) และถ่ายอุจจาระ (Anal Eypulsion or Climination) ระยะนี้การอบรมให้เด็กรู้จักการขับถ่าย (Toilet Training) หากมีการอบรมเข้มงวดมากเด็กอาจจะไม่ยอมขับถ่าย กลายเป็นคนท้องผูก เมื่อโตขึ้นบุคลิกภาพจะเป็นคนขี้เหนียวเจ้าระเบียบ หวาดระแวง ภาวะวุ่นวายใจ ชอบจัดอะไรอยู่ตลอดเวลาทั้งๆที่ไม่จำเป็นถ้าฝึกแบบอะลุ่มอล่วยแบบค่อยเป็นค่อยไป เด็กก็จะกลายเป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่บางคนถึงกับสุรุ่ยสุร่าย

การฝึกอบรมเกี่ยวกับการขับถ่ายยังมีผลต่อการสร้างนิสัยให้รู้จักว่า เมื่อใดควรอดกลั้น เมื่อใดควรจะทำอะไรได้ตามความพอใจของตน ซึ่งเป็นการฝึกคนให้รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมทั้งฝึกหัดให้รู้จักความน่ารังเกียจ ความอับอายต่างๆ

3. ระยะสนใจอวัยวะเพศ (Phallic Stage) เริ่มตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ ระยะนี้เด็กจะเริ่มหันมาสนใจอวัยวะเพศ มีความพอใจต่อการดูคล้ออวัยวะเพศ เริ่มเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างหญิงและชาย ปรากฏที่สำคัญในช่วงนี้คือ เด็กจะเกิดความรักและความผูกพันกับพ่อแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน ในเด็กชายจะมี Oedipus Complex เด็กชายจะรักแม่และอิจฉาพ่อ เด็กชายจะพยายามเลียนแบบบุคลิกภาพของพ่อเพื่อเรียกร้องความสนใจจากแม่ ส่วนเด็กหญิงจะมี Electra Complex เด็กหญิงจะรักพ่อและอิจฉาแม่ พยายามเลียนแบบบุคลิกภาพของแม่เพื่อเรียกร้องความสนใจจากพ่อ ระยะนี้หากเด็กถูกขัดขวาง ไม่ได้ได้รับความพอใจต่อการดูคล้ออวัยวะเพศจะทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเรื่องเพศ มีความวิตกกังวลในเรื่องเพศมากเกินไป โตขึ้นจะขี้อายต่อเพศตรงข้าม ชอบฟังพาดูคนอื่นขาดความมั่นใจในตนเองและจะเป็นคนที่มีความผิดปกติทางเพศ เช่น รักร่วมเพศหรือชอบอวดอวัยวะเพศ หากเด็กได้รับการพัฒนาการที่ดีเด็กก็จะกลายเป็นคนที่มีบุคลิกภาพเข้มแข็ง มั่นใจตนเองและกล้าเผชิญโลกหรือบุคคลเพศตรงข้ามทั้งในเรื่องเพศและเรื่องอื่นๆ

4. ระยะพักตัวหรือระยะแฝง (Latency Stange) เริ่มตั้งแต่อายุ 6-11 ปี ระยะนี้เด็กจะมีความอดกลั้นความต้องการทางเพศโดยเก็บไว้ภายใต้จิตใจสำนึก เด็กจะแยกตัวจากพ่อแม่ไปสู่สังคมภายนอก จะพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคมและเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น

5. ระยะความสนใจในการรักเพศตรงข้าม (Genital Stage) เริ่มตั้งแต่อายุ 11-14 ปี เด็กจะเปลี่ยนความคิดโดยเฉพาะทางด้านเพศไปสู่ความรู้สึกที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กมีความต้องการเลียนแบบพ่อ แม่ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆจนกลายเป็นความเชื่อของเด็กต่อมา

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมและวัฒนธรรม สนิท สมัยครกร กล่าวว่ วัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กรวมถึงวิธีการให้อาหารแก่เด็กก่อนการให้เด็กอดนม (Weaning) การฝึกหัดเกี่ยวกับการขับถ่าย (Toilet Training) การอบรมเรื่องมารยาท ค่านิยมที่สังคมถือว่าเป็น สิ่งดีงามด้วย

วัฒนธรรมในสังคมญี่ปุ่นเน้นเรื่องการรักษาความสะอาดมาก การเลี้ยงดูและฝึกหัดให้เด็กรู้ จักขับถ่าย (Toilet Training) ในระยะ Anal Stage จึงเข้มงวดมากการฝึกหัดนี้เด็กยังไม่มีวุฒิภาวะ 4 เมื่อโตขึ้นจึงทำให้คนญี่ปุ่นเป็นคนเจ้าระเบียบ นอกจากนี้ Caudill และ Weinstein ได้ศึกษาการอบ รมเลี้ยงดูเด็กระหว่างญี่ปุ่นกับอเมริกา พบว่าแม่ญี่ปุ่นใช้เวลาอยู่กับลูกมาก เน้นการให้สัมผัสทางกาย กอดรัดให้ความอบอุ่นมากกว่ามีปฏิสัมพันธ์ทางการพูด เพราะมีเป้าหมายจำกัดเด็ก ให้เด็กอยู่เฉยๆ (Passive) เรื่องการบังคับให้ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่ จะไม่เข้มงวดเท่ากับแม่อเมริกัน ส่วนมาก จะเป็นการขอร้อง ตีตติบนหรือพูดจาด้วยถ้อยคำอ่อนหวานมากกว่าจะลงโทษอย่างรุนแรง

ส่วนแม่อเมริกันจะให้การสัมผัสทางกายน้อยกว่า แต่จะเน้นที่การมีปฏิสัมพันธ์ทางการพูด เพราะมีเป้าหมายให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ให้เด็กมีความกระตือรือร้นและรู้จักรักษา สิทธิของตนเอง (Self-assertive) เมื่อเด็กโตพอที่จะสื่อสารและเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้ แม่จะสอนเรื่อง ระเบียบวินัย สอนให้รู้ว่าใครเป็นนาย ลูกต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง รวมทั้งเรียนรู้ระเบียบของ สังคม ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของอเมริกาจึงมีลักษณะอำนาจนิยมสูงกว่าญี่ปุ่น

ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ญี่ปุ่นจะยึดมั่นธรรมเนียมของกลุ่ม ยึดความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสำคัญ ทำให้ไม่มีอิสระเมื่อจะตัดสินใจมักขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของกลุ่ม เหมือนกับ ต้องพึ่งผู้อื่น บุคลิกภาพของญี่ปุ่นจึงเป็นแบบ Self effecting และ passive ในขณะที่อเมริกันมีธรรมเนียมแบบปัจเจกชนนิยม มีความเป็นอิสระ เชื่อมมั่นในเหตุผลและการกระทำของตน บุคลิกภาพของ คนอเมริกาจึงเป็นแบบ Self assertive และ aggressive (Caudil, Weinstein , 1974)

เด็กในสังคมไทยได้รับการเลี้ยงดูและการปลูกฝังลักษณะอำนาจนิยมจากพ่อ แม่และญาติ ด้วยการเลี้ยงดูจากหลายบุคคลทำให้เด็กไทยสามารถปรับตัวและไม่ยึดบุคคลใดเป็นแบบอย่างและ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยมีลักษณะเป็นปัจเจกนิยมสูง

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กได้แตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรมของสังคม นั้นๆ ผู้เลี้ยงดูเด็กต่างปลูกฝังวัฒนธรรมของสังคมไว้ในตัวเด็ก ก่อให้เกิดบุคลิกภาพเฉพาะของคนใน สังคมนั้นๆ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างมาก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนอกจากผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ตามลำดับขั้นพัฒนาการของบุคลิกภาพให้เหมาะสมแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงวุฒิภาวะและวัย วุฒิของเด็กด้วย เช่นเดียวกับการรับรู้การปลูกฝังวัฒนธรรมของสังคมแก่เด็กก่อนที่จะมีวุฒิภาวะ ทำ ให้เด็กเกิดความคับข้องใจและส่งผลถึงบุคลิกภาพเมื่อโตขึ้นด้วย เช่น อาจเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ด้วยความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานให้เหมาะสมตามลำดับขั้นพัฒนาการของบุคลิกภาพและปลูกฝังวัฒนธรรมเมื่อถึงวัยอันสมควร เชื่อว่าจะสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นได้ การปลูกฝังวัฒนธรรมที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ คุณธรรม การมีหิริโอตตัปปะ หรือความมีมโนธรรมให้เกิดขึ้นในใจเด็ก บางครั้งการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมอาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้ ดังที่พบว่าเมื่อเด็กกระทำผิดมักไม่คิดว่าเป็นสิ่งผิด ทั้งนี้คงเกิดจากการขัดเกลาทางสังคมไม่สมบูรณ์

(Incomplete Socialization)

ด้วยความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูควรให้การตอบสนองทั้งทางด้านการพัฒนาการบุคลิกภาพและการปลูกฝังวัฒนธรรม การศึกษาในวิจัยนี้จึงเชื่อว่าเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 6 ปี ควรได้รับการตอบสนองตามลำดับขั้นพัฒนาการบุคลิกภาพอย่างเพียงพอ และเด็กอายุตั้งแต่ 6 ปีถึง 14 ปี ควรได้รับการปลูกฝังทางวัฒนธรรม แต่เนื่องจากในแต่ละสังคม วัฒนธรรมมีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับในสังคมไทย ความแตกต่างเรื่องการตอบสนองตามลำดับขั้นของพัฒนาการบุคลิกภาพและการปลูกฝังวัฒนธรรมจึงอาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละช่วงอายุของขั้นพัฒนาการและการปลูกฝังวัฒนธรรมอาจมีความแตกต่างกันผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบซึ่งคาดว่าจะมีในสังคมไทยไว้ทั้งหมด 20 แบบด้วยกัน และได้กำหนดเครื่องหมายบวก และลบไว้ในแต่ละขั้นการตอบสนอง เช่น ในขั้นที่ 1 ของพัฒนาการอายุแรกเกิดถึง 2 ปี ได้แบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูออกเป็นด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยาเป็นการตอบสนองตามลำดับขั้นพัฒนาการบุคลิกภาพ ด้านวัฒนธรรมเป็นการปลูกฝังทางวัฒนธรรม ในขั้น Oral Stage เครื่องหมายบวกในช่องการตอบสนองทางจิตวิทยาจึงหมายถึงให้ความสำคัญกับการตอบสนองตามลำดับขั้นพัฒนาการบุคลิกภาพ เครื่องหมายลบในช่องการปลูกฝังทางวัฒนธรรมหมายถึงไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองด้านการปลูกฝังวัฒนธรรม ส่วนในช่องที่เป็นเครื่องหมายลบทั้ง 2 ช่องหมายถึงไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทั้ง 2 ด้าน เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการแบ่งช่วงต่างๆทั้งหมด 5 ขั้นนี้ ใช้ตามลำดับขั้นพัฒนาการของบุคลิกภาพของ فروยด์ เป็นหลักดังตารางที่แสดงต่อไปนี้

พัฒนาการขั้นที่	การตอบสนองทางจิตวิทยาตามลำดับขั้นพัฒนาการ	การตอบสนองทางวัฒนธรรม	รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพ
ขั้นที่ 1	+	-	แบบ ก
Oral Stage (แรกเกิด-2 ปี)	-	-	แบบ ข
	-	+	แบบ ค
	+	+	แบบ ฉ
ขั้นที่ 2	+	-	แบบ ง

Anal Stage (2-3 ปี)	-	-	แบบ จ
	-	+	แบบ ฉ
	+	+	แบบ ช
ขั้นที่ 3 Phallic Stage (3-6 ปี)	+	-	แบบ ซ
	-	-	แบบ ฌ
	-	+	แบบ ฎ
	+	+	แบบ ฏ
ขั้นที่ 4 Latency Stage (6-11 ปี)	+	+	แบบ ฎ
	+	-	แบบ ฐ
	-	-	แบบ ท
	-	+	แบบ ฒ
ขั้นที่ 5 Genital Stage (11-14 ปี)	+	+	แบบ ณ
	+	-	แบบ ด
	-	-	แบบ ต
	-	+	แบบ ถ

การศึกษาเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูเด็กนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นเรื่องสำคัญที่จะกำหนดให้สมาชิกของสังคมเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพและมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และเชื่อว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และบุคลิกภาพจะแตกต่างกันมาก หากให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยาตามลำดับขั้นพัฒนาการในช่วง 6 ปีแรก และให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางวัฒนธรรมในช่วงอายุตั้งแต่ 6 ปีหลัง แตกต่างกัน เรื่องนี้จึงเป็นจุดสนใจให้เด็กศึกษา

อนึ่งการศึกษาเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูเท่าที่มีผู้ศึกษาก็จะเป็นเรื่องเฉพาะสาขาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เรื่องรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่รวมการศึกษาทั้งสองด้านซึ่งได้แก่ทางจิตวิทยาและวัฒนธรรม ยังขาดการศึกษาให้กว้างออกไป ดังนั้นจึงเลือกศึกษาเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองทางจิตวิทยาในวัฒนธรรมไทยที่มีต่อลักษณะความประพฤติและค่านิยมอันนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจต่อปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตอบสนองทางจิตวิทยาในวัฒนธรรมไทยที่มีต่อลักษณะความประพฤติและค่านิยมอันนำไปสู่บุคลิกภาพของคนไทยที่แตกต่างไปจากสังคมอื่นที่มีลักษณะเฉพาะ

2. ศึกษารูปแบบที่เกิดจากการตอบสนองระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่อบรมผ่านการตอบสนองตามขั้นพัฒนาการของปัจจัยทางจิตวิทยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมจากครอบครัวไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่หมู่บ้านน้ำคำ ต.ธาตุ อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์เท่านั้น
2. ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี เท่านั้น
3. ศึกษาเด็กทั้งเพศหญิงและเพศชายในหมู่บ้านทั้งหมด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นคว้า ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การวิจัย จากหอสมุดกลาง หอสมุดคณะครุศาสตร์ หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฯลฯ
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant-Observation)
3. ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการด้วยแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล
5. นำเสนอผลการวิจัยเป็นรูปเล่มด้วยการพรรณนาความ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยศึกษาและสังเกตการณ์เด็กทั้งเพศหญิงและเพศชายอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี ทั้งหมดในหมู่บ้าน

จากนั้นจะสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากตัวเด็กเองและกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ให้การอบรมเลี้ยงดู กลุ่มเพื่อนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การจดบันทึกในสมุดบันทึกข้อมูลภาคสนามใช้แบบสัมภาษณ์ ในขั้นตอนสุดท้ายตลอดจนใช้เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพด้วย

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี 4 เดือน โดยแบ่งเวลาในการศึกษาดังนี้

1. เดือนเมษายน 2536 - เดือนกุมภาพันธ์ 2537 ศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามระยะที่ 1
2. เดือนมิถุนายน 2538 ศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามระยะที่ 2
3. เดือนกรกฎาคม- กันยายน 2538 วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

บทวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สนิท สมัครการ กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่ทำหน้าที่ให้กำเนิดสมาชิกและทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ระบบครอบครัวและเครือญาติของแต่ละสังคมมีอิทธิพลต่อแนวคิดและพฤติกรรมของสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมในการเลี้ยงดูและอบรมเด็กรวมถึงวิธีการให้อาหารเด็กอ่อน การให้เด็กอดนม การฝึกหัดเกี่ยวกับการขับถ่าย การอบรมกิริยามารยาทและค่านิยม วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยแตกต่างกันไปตามสภาพของครอบครัวคือ สังคมชาวไร่ นา ครอบครัวเจ้านาย ผู้ดีเก่า ครอบครัวชนชั้นกลางที่มีฐานะมั่นคงและมีการศึกษา

ในครอบครัวชาวไร่ นาเด็กมักจะได้รับการตอบสนองขั้นปาก คือการดื่มนมอย่างเพียงพอ แต่เรื่องการฝึกหัดการขับถ่ายมักจะไม่ได้รับการฝึกหัดที่เข้มงวด ส่วนใหญ่ปล่อยให้เด็กขับถ่ายไปก่อน จนกว่าจะพุดูเรื่อง อายุเกือบ 2 ขวบถึงจะมีการฝึกหัดแต่ก็ไม่เข้มงวด ถ้าเด็กทำเลอะเทอะก็จะไม่ดุ คำ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของแม่ที่ต้องล้างต้องเช็ดกัน การอบรมกิริยามารยาทและความรู้ไม่มีใครจะมี ส่วนใหญ่จะสอนเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ อ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจ รู้จักบุญคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ส่วนในครอบครัวเจ้านาย ผู้ดีเก่า จะเข้มงวดเรื่องกิริยามารยาทของผู้ดี ให้ความสำคัญกับเด็กมากกว่าครอบครัวชาวไร่ นา ถือว่าเด็กมีค่ากว่าทรัพย์ ทำให้เด็กเป็นคนหลงตน เห็นแก่ตัวเมื่อโตขึ้น

ครอบครัวชนชั้นกลางซึ่งแต่เดิมบรรพบุรุษเป็นชาวไร่ นา แต่ตนได้รับการศึกษาแบบตะวันตก ได้รับราชการหรือมีงานประจำ มีรายได้สูงและอีกส่วนหนึ่งมาจากชนชั้นผู้ดีเก่าแต่ฐานะเปลี่ยนไป ในครอบครัวประเภทนี้จะเน้นเรื่องความสามารถในการศึกษาและการทำงานของเด็ก ทำให้เด็กของครอบครัวนี้มีทักษะในการแข่งขันสูงกว่าครอบครัว 2 ประเภทที่กล่าวมา ครอบครัวทั้ง 3 ลักษณะจะมีญาติผู้ใหญ่เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเสมอซึ่งมีอิทธิพลต่อการเกิดหรือเสริมสร้างบุคลิกภาพของเด็ก (สนิท สมัครการ : 2519)

เนื้อหาที่กล่าวมายังมีการศึกษาอื่นๆที่มีความเกี่ยวเนื่องกันคือ

ทินพันธ์ นาคะตะ กล่าวว่า กระบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมไทยยังเป็นลักษณะที่ทำให้ประชาชนอยู่ในลักษณะที่มีวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม ครอบครัวไทยโดยทั่วไปเน้นความสำคัญของอรรถาธิปไตย ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในครอบครัวคือ บิดา มารดา หรือหัวหน้า

ครอบครัว ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่มากกับผู้
น้อย เน้นความเคารพต่อผู้มีอาวุโส ตลอดจนสภาพอ่อนโยนต่อผู้ใหญ่ (เรื่องรัตน์ ปัญญาขง:2526)

กมล สมวิเชียร กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยว่า กระบวนการอบรมให้เรียนรู้
ระเบียบของสังคมไทยในระดับครอบครัวมีส่วนในการสร้างค่านิยมในด้านต่างๆ เช่น เน้นที่ความ
เป็นอิสระหรืออิสระนิยม คือพยายามมีกฎเกณฑ์ไม่มีความผูกพันกับบุคคลอื่น ความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลในครอบครัวและเครือญาติจะมีลักษณะตามสบาย ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนเหมือนจีน
หรือญี่ปุ่น ค่านิยมของสังคมไทยมักได้รับแรงหนุนจากพุทธศาสนาที่ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งไม่จีรัง มี
ทุกข์ มีสุข แต่ละคนจึงทำตามใจตัวเองโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ของสังคม ค่านิยมเหล่านี้มีอิทธิ
พลสำคัญต่อระบบการเรียนรู้ของเด็กไทยในระยะเริ่มแรกอย่างมาก (กมล สมวิเชียร:2516)

จันทรา จรรย์แสงได้กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่และลูกว่านักเรียนวัยรุ่น
อายุ 13-16 ปี มีแนวโน้มสัมพันธ์กับมารดามากกว่าบิดาและลอกเลียนแบบบิดามารดาในบาง
ลักษณะที่แตกต่างกันไปตามเพศ เช่น นักเรียนชายเลียนแบบบิดาเกี่ยวกับอำนาจการควบคุมมาก
กว่ามารดา ส่วนนักเรียนหญิงไม่พบว่ามีความแตกต่างกัน (จันทรา จรรย์แสง:2512)

นพมาศ ธีรเวคินกล่าวว่าเมื่อมนุษย์เกิดมากลายเป็นสมาชิกของครอบครัวและได้มีโอกาสรับ
เจตคติและค่านิยมของสังคมซึ่งพ่อแม่หรือบุคคลอื่นเป็นผู้อบรมถ่ายทอดให้ นอกจากนั้นมนุษย์แต่ละ
คนยังได้รับประสบการณ์พิเศษเฉพาะคน ทำให้เจตคติส่วนตัวแตกต่างจากบุคคลอื่นได้ เจตคติเป็น
ความเชื่อที่คงทนซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้มาเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างส่วนค่านิยมเป็นแกนกลางของเจตคติ
ที่รวมกันเป็นกลุ่ม ทำหน้าที่กำหนดพฤติกรรมในระยะยาวของคนไทยในสังคม (นพมาศ ธีรเวคิน :
2534)

สุพัตรา สุภาพกล่าวว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อแบบพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่บุคคลนั้น
เป็นสมาชิกอยู่ซึ่งบุคคลนั้นๆจะปฏิบัติตัวหรือมีพฤติกรรมตามแต่ละวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะมีอิทธิ
พลต่อบุคคลมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆและได้กลายเป็นเอกลักษณ์
ของสังคมนั้นคือ ค่านิยมซึ่งได้กำหนดแบบความประพฤติ ทัศนคติ อุปนิสัย ตลอดจนทัศนคติต่างๆ
ในชนบทไทยมีค่านิยมดั้งเดิมรับบุญรับกรรมไม่ได้แย้งมีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เชื่อถือโชคกลาง
ชอบเล็งโชค นิยมเครื่องประดับ นิยมคุณความดี นิยมพิธีการและการทำบุญเงินกำลัง มีความกลัว
มากกว่าความกล้า ไม่ค่อยกล้าขัดแย้งและเน้นเรื่องกลุ่มมากกว่าความเป็นตัวของตัวเอง มีการพึ่งพา
อาศัยกัน รักญาติพี่น้อง มีความสันโดษและมีความเป็นส่วนตัวมากเกินไปและหวังความสุขเมื่อหน้า
(สุพัตรา สุภาพ : 2534)

สุมน อมรวิวัฒน์และคนอื่นๆกล่าวว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวไทยนั้นจะมีผู้
เลี้ยงดูเด็กหลายคน มีการให้อิสระกับเด็กเชิงควบคุม มีการควบคุมเชิงละเอียดให้เด็กมีความสัมพันธ์
กับสภาพแวดล้อม เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ มีการใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดูและการตอบ

สนองของพ่อแม่จะเปลี่ยนไปตามวุฒิภาวะ วัย เช่นการกอดจูบเด็กจะได้รับขณะที่ยังเป็นเด็ก เมื่อโตขึ้นเด็กจะไม่ได้รับเป็นต้น (สุมน อมรวิวัฒน์และคนอื่นๆ:2533)

ประเสริฐ เข้มกลืนฟุ้ง กล่าวว่า คนไทยมีนิสัยไม่ชอบอยู่ใต้บังคับของผู้อื่น ไม่ชอบการควบคุม บังคับเข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่หรือให้ผู้อื่นเข้ามายุ่งเกี่ยว สั่งการในรายละเอียดเกี่ยวกับการทำงานและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังถือความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ ไม่ชอบทำงานอยู่ใต้บังคับผู้อื่น ความรักอิสรภาพทำให้คนไทยไม่ค่อยมีความผูกพันต่อหน้า คนไทยนิยมการแสดง ความเคารพผู้มีอำนาจ ความสัมพันธ์ของคนมักแสดงถึงฐานะของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง (อ้างถึงใน กรรณิการ์ อักษรกุล สุขเกษม:2524)

ในงานวิจัยของชาวต่างประเทศได้กล่าวถึงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพของคนไทยไว้เช่น

โครงการศึกษาของมหาวิทยาลัยคอร์เนลได้ศึกษาชีวิตของประจวบ ธีรบุตรว่าเมื่อเยาว์วัย ยายเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูมากกว่าแม่ และได้รับการอบรมทางศาสนา ยายจะสอนให้รู้จักมารยาทของสังคมสอนให้เคารพผู้ใหญ่และสอนในเรื่องบุญกรรม (มหาวิทยาลัยคอร์เนล:1950)

HERBERT P. PHILLIPS ได้ศึกษานุคลิกภาพของคนไทยที่บางชั้นพบว่าชาวนาไทยมีความรู้สึกต่อผู้มีอำนาจปกครองหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลว่าเป็นนาย พวกเขามีความอ่อนน้อมและเชื่อฟังผู้มีอำนาจเหนือกว่า ชาวบ้านบางชั้นไม่สามารถแยกความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเขากับผู้อื่นออกได้โดยมีความรู้สึกว้าไคร่ต้องการทำอะไรก็ตามสบายถ้าการกระทำนั้นไม่ทำให้ใครเดือดร้อน

JOHN F. EMBREE นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันกล่าวว่า สังคมไทยมีโครงสร้างหลวม มีความยืดหยุ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลเลือกตัดสินใจการทำงานแตกต่างกันออกไปในสถานการณ์เดียวกัน สังคมไม่มีการบีบบังคับ ทางขนบธรรมเนียมประเพณี โครงสร้างสังคมหลวมจึงเอื้อต่อการเกิดบุคลิกแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ดังเช่นลักษณะเฉพาะของคนไทยที่ขาดความสม่ำเสมอ ขาดระเบียบวินัย ไม่ชอบทำงานร่วมกับบุคคลอื่น (Victor Barnow:1963)

RUTH BENEDICT กล่าวว่าคนไทยเป็นคนรักสนุก ยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่และฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่าย (BENEDICT:1946)

เนื้อหาต่างๆที่กล่าวมามีความสัมพันธ์กับเรื่องที่จะศึกษาบ้าง แต่ยังคงประเด็นที่ต้องการศึกษาว่าในสังคมไทยได้ตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาตามลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กอย่างไรบ้างและมีการอบรมปลูกฝังวัฒนธรรมไทยแก่เด็กอย่างไรบ้าง เมื่อศึกษาและทำวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะสามารถเห็นปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมที่มีผลต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยได้สมบูรณ์มากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์กล่าวว่าพัฒนาการของบุคลิกภาพต้องเป็นไปตามลำดับขั้นพัฒนาการอันได้แก่ ระยะปาก ระยะจับถ้าย ระยะสนใจอวัยวะเพศ ระยะแฝงและระยะความสนใจในการรักเพศตรงข้าม มีช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 4 ปี หากพัฒนาการในแต่ละขั้นพัฒนาการไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจะทำให้ติดอยู่ในขั้นพัฒนาเป็นเหตุให้บุคลิกภาพชะงักและเมื่อโตขึ้นจะย้อนกลับมาใช้วิธีการเดิมซึ่งเรียกว่าการย้อนกลับ

จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยในการวิจัยได้ดังนี้

ขั้นพัฒนาการที่ 1 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยาเป็นสำคัญเราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ก อย่างไรก็ตามในการหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนออกไปได้ 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ข ไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม
2. แบบ ค ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ง ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม

ขั้นพัฒนาการที่ 2 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ง อย่างไรก็ตามในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนออกไปได้ 3 ลักษณะคือ

1. แบบ จ ไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม
2. แบบ ฉ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ช ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม

ขั้นพัฒนาการที่ 3 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ เราอาจเรียกการเลี้ยงดูเด็กแบบนี้ว่าเป็นแบบ ซ อย่างไรก็ตามในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนออกไปได้ 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ฅ ไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม
2. แบบ ฌ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ฎ ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม

ในขั้นพัฒนาการที่ 4 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับการตอบสนองทั้งทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรมเป็นสำคัญ เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ฏ ในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปได้อีก 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ฐ ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยามากกว่าให้การปลูกฝังวัฒนธรรม

2. แบบ ๗ ไม่ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม

3. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา

ขั้นพัฒนาการที่ 5 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับการตอบสนองทั้งทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรมเป็นสำคัญ เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ๘ ในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนออกไปได้อีก 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางจิตวิทยามากกว่าให้การปลูกฝังวัฒนธรรม
2. แบบ ๘ ไม่ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังวัฒนธรรม
3. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา

2. ทฤษฎีของเบเนดิกกล่าวไว้ว่า เมื่อเด็กแรกเกิดอาจจะได้รับการหล่อหลอมให้มีบุคลิกภาพแบบต่างๆได้ และมีลักษณะทางวัฒนธรรมบางอย่างที่สังคมถือว่าเป็นลักษณะอันพึงปรารถนาและจะปลูกฝังให้กับเด็กในสังคมนั้น ดังนั้นจึงมีแรงผลักดันให้ปฏิบัติตามแบบแผนภายในสังคม

3. ทฤษฎีของมิดกล่าวว่า พฤติกรรมส่วนบุคคลรวมๆกัน เป็นพฤติกรรมหมู่และถ้าบุคคลใดได้รับการเลี้ยงดูมาแบบเดียวกันก็จะมองเห็นออกมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เรียกว่า “นิสัยประจำชาติ”

จากที่มีดและเบเนดิกได้กล่าวไว้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งในแต่ละสังคมนี้อาจมีรูปแบบแตกต่างกันไป วัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงแตกต่างกันไปตามสังคมนั้นๆ ดังนั้นในการวิจัยนี้สามารถนำทฤษฎีนี้มาอธิบายได้ว่า

ขั้นพัฒนาการที่ 1 การพัฒนาการที่สมบูรณ์ไม่น่าจะได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรม เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ๘ ในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบแปรเปลี่ยนไปได้อีก 3 แบบ คือ

1. แบบ ๘ ไม่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ๘ ให้ความสำคัญทั้งการตอบสนองทางจิตวิทยาและการปลูกฝังทางวัฒนธรรม

ขั้นพัฒนาการที่ 2 การพัฒนาการที่สมบูรณ์ไม่น่าจะได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรม เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ๘ ในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปได้อีก 3 แบบคือ

1. แบบ ๘ ไม่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ๘ ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา

ขั้นพัฒนาการที่ 3 การพัฒนาการที่สมบูรณ์ไม่น่าจะได้รับการปลุกฝังวัฒนธรรม เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ข ในหลักการอันนี้มีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปได้อีก 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ฉ ไม่ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. แบบ ชู ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ฉู ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา

ขั้นพัฒนาการที่ 4 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับ การปลุกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา เราอาจเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ฎ และมีความเป็นไปได้ที่ลักษณะการเลี้ยงดูจะมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปได้อีก 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ฐ ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมน้อยกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. แบบ ฑ ไม่ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ฒ ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา

ขั้นพัฒนาการที่ 5 การพัฒนาการที่สมบูรณ์น่าจะได้รับ การปลุกฝังวัฒนธรรมและได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยา เราเรียกการเลี้ยงดูแบบนี้ว่าเป็นแบบ ฒ และสามารถแปรเปลี่ยนรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูได้อีก 3 ลักษณะคือ

1. แบบ ด ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมน้อยกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา
2. แบบ ต ไม่ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมและการตอบสนองทางจิตวิทยา
3. แบบ ฒ ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังวัฒนธรรมมากกว่าการตอบสนองทางจิตวิทยา

ทฤษฎีทั้ง 3 นี้ มีความแตกต่างทางจิตวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งฟรอยด์ยังให้ความสำคัญต่อการตอบสนองทางจิตวิทยาว่าจะต้องมีขั้นตอน ไม่จำเป็นต้องรวมกับการปลุกฝังวัฒนธรรมพร้อมกันไป

สำหรับมิดและเบเนดิก แม้จะให้ความสำคัญด้านจิตวิทยาแต่ก็เห็นต้องกันว่าวัฒนธรรมดูเหมือนจะมีความสำคัญต่อเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนโต โดยไม่มีการแยกขั้นตอนในการให้ความสำคัญระหว่างจิตวิทยากับการปลุกฝังวัฒนธรรมแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตามความคลุมเครือในการแยกความสำคัญทางจิตวิทยากับวัฒนธรรมของมิดและเบเนดิกมีมากกว่าฟรอยด์ ทั้ง 3 ทฤษฎียังไม่ได้ทำการวิเคราะห์ในรายละเอียดดังรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างขั้นพัฒนาการกับตัวแปรทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมมาก่อน ดังนั้นการแสดงให้เห็นรูปแบบการเลี้ยงดูตั้งแต่ ก-ถ รวม 20 แบบจึงทำทนายการพิสูจน์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่วิทยานิพนธ์นี้เสนอเพื่อทำการศึกษา อันจะทำให้เข้าใจลักษณะบุคลิกภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูนี้

สมมติฐานของการวิจัย

1. บุคลิกภาพของคนจะแตกต่างกันไปตามการตอบสนองทั้งทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรมในทุกช่วงอายุ
2. เด็กที่มีอายุไม่เกิน 6 ปี ต้องการการตอบสนองเชิงจิตวิทยามากกว่าทางวัฒนธรรม
3. เด็กอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปต้องการการตอบสนองทางวัฒนธรรมมากกว่าทางจิตวิทยา

คำจำกัดความ

ลำดับขั้นพัฒนาการ หมายถึง ลำดับขั้นต่างๆในการพัฒนาการของบุคลิกภาพซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นคือ

Oral Stage	อายุแรกเกิด- 2 ปี
Anal Stage	อายุ 2-3 ปี
Phallic Stage	อายุ 3-6 ปี
Latency Stage	อายุ 6-11 ปี
Genital Stage	อายุ 11-14 ปี

การตอบสนองทางจิตวิทยา หมายถึง การตอบสนองความต้องการตามการพัฒนาทางร่างกายตามขั้นพัฒนาการของบุคลิกภาพ

วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาทางสังคมและที่ได้ถ่ายทอดกันไปทางสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์อันเป็นสัมฤทธิ์ผลที่เด่นชัดทั้งหมดของมนุษย์ เช่น ภาษา การทำเครื่องมือ ศิลปะ ศีลธรรมและศาสนา

การปลูกฝังวัฒนธรรม หมายถึงการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคมให้กับเด็ก

อายุ(0) หรือตั้งแต่แรกเกิด-6ปี หมายถึง เกณฑ์การแบ่งช่วงอายุของ فروยด์ซึ่งกล่าวว่าเด็กควรได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยาและเป็นเรื่องการพัฒนาการตามธรรมชาติของมนุษย์

อายุ 6-14 ปี หมายถึง ช่วงอายุที่เด็กสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมได้ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ของ فروยด์และกำหนดอายุถึง 14 ปี เพื่อความเหมาะสมในการวิจัย

รูปแบบการอบรมแบบ ก หมายถึงการตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยามากกว่าทางวัฒนธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 1

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ข หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัจจัยทั้งทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 1

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ค หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทางวัฒนธรรมและจิตวิทยาในขั้นพัฒนาการที่ 2

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ง หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้การตอบสนองทางวัฒนธรรมมากกว่าทางจิตวิทยาในขั้นพัฒนาการที่ 2

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ จ หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัจจัยทางวัฒนธรรมมากกว่าจิตวิทยาในขั้นพัฒนาการที่ 3

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ฉ หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทั้งทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 4

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ช หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองทางวัฒนธรรมมากกว่าจิตวิทยา ในขั้นพัฒนาการที่ 4

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ซ หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัจจัยทางวัฒนธรรมมากกว่าทางจิตวิทยาในขั้นพัฒนาการที่ 5

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ฅ หมายถึงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 5

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบ ญ หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 5

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัจจัยทางจิตวิทยาและวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย
2. ได้ทราบถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการสร้างบุคลิกภาพของเด็กในสังคมไทย
3. เพื่อเสนอแนวการวิเคราะห์ในทางบุคลิกภาพอย่างมีระบบและชัดเจนมากขึ้น
4. เพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย